

Nhà tôi có trồng hai cây mai trong chậu. Về tôi thích trồng vài cây cảnh nhỏ trong nhà nhưng trồng gì cũng khó sống ngoài trời trồng mai. Khoảng mấy năm trước khi đến thăm Montreal, nhà thơ Thủy Trang cho chúng tôi mua cây mai nhỏ. Cây mai chậu cho nhà đến nơi tôi đi ngay trồng chậu tay lái mà cảnh sát biên giới ở Canada đi không thấy mua là cây gì mua dù luật mang cây trái sang biên giới rất nghiêm khắc.

Cây mai lớn rất nhanh cho đến ngày nó mua trồng ở bên ghế椅子 và phán rằng Tết sắp đến nên nhốt lá để cây mai trồng bông. Chúng tôi đi đi nghe lời nhốt hốt lá mai dù nhiều lá vẫn còn xanh và còn non. Vài hôm sau cây mai chết.

Tôi bài học cay đắng đó, sau này khi mua cây mai khác từ vùng Florida ngoài nước, chúng tôi mua mai chậu nhà thì gian trồng lá và trồng bông bất cứ lúc nào chúng thích. Công việc của chúng tôi là canh chừng nhiệt độ, giữ cho mai được ánh sáng, mùa hè đem ra sân, mùa đông đem vào nhà, bón phân và tưới nước. Năm nay cũng thế. Tôi không nhốt lá nhưng tháng qua hai cây mai lớn tưới trồng lá, mua lên nhưng椅子 non màu tím và nhưng non màu xanh. Nếu chậu hoa nào đó trong chậu hai cây mai nhà tôi dù đem đi không chậu chậu có người nhìn nhìn mùa Đông giá rét của nước Mỹ, chúng được coi quý nhưng khác gì là linh chi ngàn năm. Mai non trong khung cảnh nhưng có gì gọi là xuân. Mùa xuân ở đây và chậu bên nhà đi chậu đến. Trưa mua sắm vào đông. Boston nhìn số mùa hè năm. Nhiều đêm nhiệt độ đã xuống đến mức đông đá. Buổi sáng đến được người nhà báo ra xe đã đóng thành băng. Hôm nay chậu mua củi tháng 11. Tháng 11 đi về tôi là mua tháng nhiều người. Tôi xem ngày 20 tháng 11 nhỏ là ngày lớn vì cách đây 27 năm, 8 giờ tôi ngày 20 tháng 11 năm 1981, tôi đi chân đến thành phố “có tôi đây xa lạ” nhưng nay trở thành thân thiết này.

Nhưng năm trước rời khỏi nhà, tôi thường dành ngày 20 tháng 11 đi lái xe về thăm con đường Parkvale ở Allston, nơi bác Tôn Thất Ân, ngày đó còn làm việc cho cơ quan báo trí, đưa tôi về sống nhưng ngày đi tiên về nhưng người cùng cảnh ngộ. Dù bác chỉ làm công việc của một nhân viên, tôi cũng biết ơn bác vì sau bao nhiêu chuyến đi xa của đi mình lớn đi tiên có mua người đi đón. Khi có dịp đi lên hàng xóm của thành phố, tôi thường trở lại thăm con đường Commonwealth. Con đường có hai hàng hoa Mỹ Lan xinh đẹp thường được in trong các buổi thi đấu giải thi đấu về thành phố Boston. Đường Commonwealth có trồng đường đi học Boston, nơi tôi ghi danh học môn ngôn ngữ toán đi tiên học số học khó, đêm ngủ thường chiêm bao thấy mua ông thầy. Thế đó, mua sinh viên dù chuyên ngành cũng chậu được xẹp mua máy mua tuấn 8 giờ ngoài trời sau 11 giờ đi đến 5 giờ sáng. Nhưng kể đánh máy theo kiểu “nhốt đường chậu” như tôi thường phải người số mua đi làm bài. Trên đường Commonwealth còn có trường của International Institute of Boston, cơ quan thiện nguyện đã báo trí tôi trong nhưng ngày mua đến. Tôi cũng thích ghé ngang qua công ty Teradyne, mua công ty đi đến quen thuộc về người Việt, nơi lớn đi trong mua buổi chiều mua, tôi đã gặp mua mua, sau này trở thành về

tôi. Những ngôi quen, có ngôi còn ngôi mới và những con đường, căn nhà, hàng cây, qua mấy chục năm đã thay hình đổi dạng những ngôi trong lòng tôi kể niềm vui n màu xanh. Kể niềm, dù vui hay buồn, dù ngọt ngào hay cay đắng, nếu biết chiêm nghiệm, cũng giúp thăng hoa cho cuộc sống con người.

Trên năm nay cũng mùa thu h năm trước. Mùa và mùa. Những cơn mưa kéo dài suốt cuộc tu qua. Mùa thu đến mùa Thu ng Đ&c ti&u bang Massachusetts phải tuyên bố tình trạng khẩn cấp phòng chống lũ lụt. Những cơn mưa đổ xuống cả đi tôi đi qua cũng đổ đánh đổ u bóng những cơn mưa. Tôi rời làng Mã Châu mới mình khi còn rất trẻ và đêm đầu tiên Đà Nẵng là mới đêm mưa. Tôi vào Sài Gòn trong mới chi&u mưa và đêm t& gi& Sài Gòn cũng trong cơn mưa lớn. Và bao nhiêu cơn mưa khác. Mùa khi lái xe rời thành phố có ánh trăng mờ mờ sáu soi đường, mùa khi xa sân trường học có hàng phố ng vĩ, mùa khi lên cu& đi p xe qua con đường Duy Tân có bóng me xanh. Và bao nhiêu kể niềm, dù mới ngày, mới năm hay mới đi, dù còn & i hay ra đi v&i vàng nh& những chi&c lá cu&i thu, âm h&ng cả chúng v&n còn vang trong tâm hồn tôi biết t&n.

Mùa làm tôi nhớ lại những cơn mưa tuy&t chào đón tôi 27 năm v& trước cũng vào cu&i tháng 11 này. Tôi quen đi và đến mới t mình những phi& công nhân khi rời Manila đến Boston là mới t trong những thay đổi lớn nhất. Sáng 17 tháng 11 năm 1981, đi di&n Cao &y T& N&n phát cho chúng tôi mới ng& i mới t t& gi&y có ghi những chuyến bay đi và đến. T&m gi&y cả tôi có ghi phi trường tôi sẽ đến bóng ch& BOS. Tôi không hiểu đó là đâu vì chưa quen v&i cách viết tắt các phi trường Mỹ. Nhân viên Cao &y gi&i thích trò chuyện cùng cả tôi là Boston. Đến trong góc phòng tôi nghĩ v& thành phố mang tên cả mới đi&u nh&c buồn. Boston xa xôi quá. Phi&n lớn ng& i trong đoàn sẽ v& California ng& m vì h& có thân nhân. Tôi thu&c di&n “m& cô”, hiểu theo nghĩa t&n n là không có thân nhân & M&, sẽ đi v& x& l&nh.

Và nhớ, đoàn người t&n n chúng tôi lên xe bus ra phi trường. Gia tài cả tôi, dăm bài thơ dang dở và mới t b& áo quần. Hôm rời rời Palawan, tôi mang dép ra phi trường đi Manila. Mới t ng& i nh&c tôi nên lên ch& S& Pascal xin mới t đôi giày. Tôi không đi, t& nghĩ S& còn phải lo chăm sóc cho đám trẻ em, mình lớn rời nên t& lo li&u l&y. & Manila, mới t ng& i quen cho tôi mới t đôi giày những s& nh& h&n bàn chân tôi hiểu. Đôi giày ch&t ch&i làm mới y ngón chân tôi ch&y máu. Và nhớ, tôi t&m biết rời Palawan thân th&ng, t&m biết th& đô Manila kể niềm, t&m biết c&ng Subic Bay mới chi&n h&m White Plains có th& đang nh& neo, t&m biết đ&t n&&c Philippines v&i lòng biết &n b&o b&c, t&m biết Thái Bình Dương bao la mới đi&ng bào tôi đang lênh lênh trong dòng n&&c đó và t&m biết phố ng đồng, tôi mang th& đi v& phố ng tây bóng đôi chân đang rời máu, theo c& nghĩa đen lớn nghĩa bóng. Không ai cả ti&n, nhớ trong th& Nguyễn Bính, tôi “mới t mình làm cu& phân ly”.

Ng&i trên máy bay mà lòng miên man t&ng t&ng nh&ng gì đang chờ đón mình. H&i còn nh& tôi nhi&u l&n đi xa nh&ng không ý th&c h&t s& quan tr&ng c&a m&i chuy&n đi. Ngày đó tôi đi nh& con chim nh& cu&n theo dòng đ&nh nghi&p. V&i đôi cánh nh& nhoi và s&c bay y&u t&c&a mình, tôi chờ bi&t n&ng theo chi&u gió mà s&ng sót. Có khi đ&u trúng bãi cát nóng S&n Ch&, có khi r&t xu&ng tr&i cây khô Đà N&ng, có khi r&i d&ng i g&c đa già & H&i An, nh&ng dù & đâu, trong hoàn c&nh nào, tôi cũng đã c& g&ng bay lên đ& hót vang gi&a núi r&ng đ&y b&t tr&c.

Không ph&i bây giờ mà ngày xưa cũng thế, không ai bi&t tôi m&t mình. Tôi có con ng&ng i c&a xã h&i và con ng&ng i c&a riêng tôi, hòa h&p và t&ng ph&n, im l&ng và sôi n&i, luôn c& g&ng làm đ&u t&t nh&ng cũng ph&m nhi&u l&i l&m. Tôi luôn s&ng r&t vui, r&t l&c quan và r&t yêu đ&i. Tôi luôn tìm đ&ng nh&ng đ&u tích c&c ngay c& trong nh&ng hoàn c&nh vô cùng tuy&t v&ng nh& khi đ&ng trên b& kinh Chu H&i m&t bu&i sáng tháng 6 năm 1981 ch&ng h&n. Nh&ng bay đ&n Boston thì khác. Năm 1981 tôi đã & tu&i tr&ng thành và ng&n núi đang chờ tôi & Boston cũng cao h&n nhi&u so v&i nh&ng ng&n núi th&i th& &u. Tôi không chờ ph&i ch&n l&a cách v&t qua mà còn ph&i v&t qua b&ng con đ&ng ng&n nh&t và nhanh nh&t.

Sau 27 năm, ng&n núi v&n còn đó, th& thách v&n còn đó, bao nhiêu vi&c mu&n làm v&n ch&a làm xong, m& &c th&i tu&i tr& v&n còn là m& &c, nh&ng ít ra, nhân ngày đánh đ&u 27 năm đ&nh c& trên n&óc M&, nhìn l&i đ&i mình, tôi nghĩ mình đã làm đ&ng m&t vài vi&c có ích cho xã h&i, đã đi m&t đ&ng đ&ng, đã gieo trên m&nh đ&t c&n khô mà tôi đ&t chân qua vài h&t giờ ng& tôi tin là t&t cho t&ng lai. Và t&t c& nh&ng đ&u tôi đã làm s& không thành n&u thi&u đi m&t ch&t li&u căn b&n. Đó là tình ng&ng i. Tình ng&ng i trong nh&ng ngày & ngoài n&ng không b&t đ&u t& đâu xa mà ngay trong c&ng đ&ng tôi đang s&ng. M&t cái b&t tay, m&t l&i chào, m&t l&i an &i, m&t tiếng c&ng i và nhi&u khi c& nh&ng gi&t n&ng m&t chia bu&n đã t&o trên x&ng &i xa l& này m&t góc quê h&ng. Chúng tôi n&ng t&a vào nhau, g&n gửi nhau h&n c& nh&ng ng&ng i thân thi&t trong gia đình. Đ&t n&ng n&m bên kia trái đ&t xa xôi nh&ng tình ng&ng i có & kh&p n&i và vô cùng g&n gửi. Khái ni&m c&ng đ&ng không ph&i là khái ni&m m&i mà đã có trong t& đ&ng t& &n b&n đ&u tiên nh&ng giá trị th&t s& c&a khái niệm n&y ch& th& hi&n trong s& hình thành c&a c&ng đ&ng ng&ng i Việt h&i ngo&i sau 1975.

& Boston trong nh&ng năm đ&u thập niên 1980, tôi bi&t có nhi&u ng&ng i chuyên đi tìm tr&ng đ&y ngh&, các hãng x&ng, các l&p tiếng Anh mi&n phí hay nh&ng ch& cho m&ng nhà r& đ& gi&i thi&u l&i cho bà con còn g&p khó khăn. M&i tu&n chúng tôi g&p nhau đ&ng nghe các anh ch& đó thông báo nh&ng tin t&c h& v&a tìm hi&u đ&ng. H& không làm cho c& quan thi&n nguy&n nào c& nh&ng ch& nh& nói đ&ng tiếng Anh t&t h&n nhi&u ng&ng i khác. Tôi cũng bi&t m&t anh su&t nhi&u năm tr&i đã t&n t&y v&i công vi&c đi đón ng&ng i m&i đ&n, t& th& h& v&t biên cho đ&n các đ&t HO sau n&y. Dù khuya kho&t bao nhiêu, tuy&t r&i ng&p l&i hay giá rét căm căm anh v&n đ&ng ch& trên hành lang phi tr&ng đ& mang đ&n cho bà con v&a đ&t chân xu&ng máy bay nh&ng l&i thăm h&i đ&u tiên vô cùng c&n thi&t. Nh& b&y chim tránh bão, chúng tôi đã n&ng t&a nhau mà s&ng đ&ng i tàn cây phong và s&ng i &m đ&i nhau b&ng que c&i tinh th&n.

Nhng đng hng có lòng ttt nh th không ph i ch có Boston mà ch c ch n cũng có Montreal, Toronto, Chicago, San Jose, Santa Ana, Paris, Sydney, Berlin và kh p n i t i h i ngo i. Tên tu i c a h có th không đ c vinh danh trong nh ng ti c từng sang tr ng, không đ c nêu trong danh sách c a nh ng anh hùng làm r ng danh c ng đ ng ng i Vi t. Không, h không ph i là nh ng khoa h c gia có nhi u b ng sáng ch , nh ng trí th c h c nhi u hi u r ng, nh ng ch công ty l n, nh ng dân c đ c b u bán, nh ng th ng gia giàu có nh ng n u thi u h c ng đ ng chúng ta đã ph i khó khăn v t v bi t bao nhiêu. Con đ ng nào, đ i l nào cũng có tên nh ng c a con đ ng tr ng thành c a c ng đ ng Vi t Nam ph i đ c mang tên h , nh ng đ ng h ng Vi t Nam làm vi c trong âm th m nh ng đ y lòng nhân ái.

N u không có tình c ng đ ng có th tôi v n s ng, cũng h c ra tr ng, c i v , có con và đi làm đ xây đ ng cho mái m cho riêng c a mình, nh ng tình c ng đ ng đã mang đ n nh ng đ i u tôi không có. Tình c ng đ ng là mùa xuân c a cu c đ i t n n, đã giúp tôi mang cái riêng vào cái chung, giúp tôi hi u ý nghĩa gi t n c mà tôi đang u ng, chén c m mà tôi đang ăn. Tình c ng đ ng là ngu n su i c a r t nhi u th và v n tôi. Tháng 8 năm nay, tôi in m t cu n sách m i nh ng c ý dành đ n g n ngày k ni m 20 tháng 11 đ gi i thi u đ n bà con Boston tr c khi đi gi i thi u vài n i khác. Nh tôi có th a v i bà con có m t hôm đó, h không ph i là đ c gi hay là nh ng ng i th ng ngo n v n h c ngh thu t nh ng là m t ph n trong đ i s ng tinh th n, là n i dung và tâm h n c a cu n sách tôi v a vi t. Tôi đi nhi u n i nh ng bao gi cũng mu n v l i Boston, thành ph thân yêu n i tôi s ng lâu h n th i gian tôi đã s ng i Vi t Nam. Không có đ i s ng t n n, h n nhiên v n có tôi nh ng s không có Trn Trung Đo, bút hi u mà tôi đ t cho bài th đ u tiên vi t ngoài Vi t Nam. Boston g n li n v i tình c m c a tôi nh m t ng i anh văn ngh , nhà văn Trn Hoài Th có l n đã vi t: “Con đ ng Dorchester qua nh ng ti m ăn, t p hóa Vi t Nam. Và m t khu Vi t. Và nh ng g ng m t da vàng. Và nh ng l i trao đ i b ng ti ng m đ vang trên bãi đ u xe. Đ i s ng v n b n r n. Cõi lòng v n quay qu t. Nh nhưng v n bão bùng. B n h u m y th ng trôi th t tán. M y th ng đ i m t chuy n đ ngang...Cái m u s chung y là m u s c a b t c ng i t n n nào trong chúng ta...Cám n Boston v i nh ng con tim k di u. N u không có nh ng con tim này, tôi nghĩ, ch c ch n s không có Trn Trung Đo”.

Th t v y, có l n, sau khi bán căn nhà i Dorchester nh ng l i không di chuy n v thành ph khác, v ch ng tôi ph i đi tìm mua căn nhà m i. Chúng tôi đ n phía nam ti u bang Massachusetts và tìm đ c m t căn nhà r t khang trang nh ng giá c ph i chng vì khá xa thành ph . Trên đ ng lái xe v , v tôi đoan ch c là tôi s không mua căn nhà đó, lý do đ n gi n vì xa cách v i c ng đ ng ng i Vi t Boston. V tôi nói đúng. Tôi không th s ng xa c ng đ ng Vi t Nam. Tôi ch có th i nh ng n i nào mà trong vòng 20 hay 30 phút tôi ph i có m t khi c ng đ ng c n đ n tôi. Tôi không có phòng m ch i Boston, không có nhà hàng i Boston, không có văn phòng lu t s i Boston và tôi cũng ch a bao gi đ m nhi m m t ch c v gi trong ban ch p hành c ng đ ng nh ng khi nghĩ đ n c ng đ ng, tôi luôn nghĩ đó là c ng đ ng c a tôi, gi ng nh nhà tôi bây gi hay chùa tôi, cây đa thân thi t c a tôi ngày tr c. Câu nói “C ng đ ng

c&a tôi” th& hi&n m&t quy&n s& h&u nh&ng không ph&i s& h&u tài s&n v&t ch&t là m&t th& s& h&u tình c&m, m&t m&i tình đã g&n bó th&y chung v&i tôi su&t 27 năm qua.

Cách nhà tôi kho&ng 20 d&m v& phía nam là m&t thành ph& nh& nh&ng r&t n&i ti&ng b&i vì đó là m&t trong nh&ng tr&m kh&i hành c&a l&ch s& M&, thành ph& Plymouth. Nhóm ng&&i đầu tiên đã tr&i qua nhi&u khó khăn nh&ng ít ra h& h&n c&ng đ&ng ng&&i Vi&t m&t đi&u là khi ng&i trên chi&c tàu Mayflower h& bi&t r&ng h& đang gi&ng bu&m đ&n M&. Ng&&i Vi&t Nam thì khác, ra đi nh& ch& đ& ra đi. Khi đ&ng trên boong chi&n h&m USS White Plains nhìn bi&n c& m&nh m&ng và nh&ng c&m mây bay xa tít cu&i chân tr&i, tôi không bi&t đ&i mình r&i s& ra sao. Tôi tin, ngo&i tr& m&t s& ít có thân nhân, nh&ng ng&&i ra đi nh& tôi đ&u chia s& m&t tâm tr&ng bu&n gi&ng nhau nh& th&. Làm ng&&i ch& có m&t quê h&&ng, v&ng, nh&ng quê h&&ng không bao gi& đ& nghĩa và tr&n v&n n&u quê h&&ng không có t& do. Tôi thán ph&c câu nói c&a T&ng Th&ng Abraham Lincoln “N&i nào có t& do, n&i đó là quê h&&ng tôi” và t& suy nghĩ đó tôi đi.

Không ph&i ch& Boston thôi, mà tôi tìm th&y tình ng&&i trong t&t c& nh&ng n&i tôi đã đ&n. Nhi&u mùa hè, tôi dành g&n nh& t&t c& cu&i tu&n đ& đi đ&n các thành ph& l&n n&i có c&ng đ&ng Vi&t Nam và b&n bè tôi đang s&ng nh& Orange County, San Jose, Atlanta, Washing DC, Seattle, Sacramento, San Diego, Denver, Tampa, Miami, Chicago, Houston, Dallas, Montreal v.v. và & đâu tôi cũng tìm th&y s&c s&ng m&i ngày thêm m&nh c&a c&ng đ&ng ng&&i Vi&t, m&t tình đ&ng h&&ng đ&m &m, thi&t tha. Tôi đã đ&n v&i nh&ng c&ng đ&ng nh& đ&n m&c vào ngày T&t t&p trung h&t cũng ch& có vài ch&c gia đình nh& Cary, North Carolina và tôi cũng đã đ&n v&i nh&ng c&ng đ&ng r&t l&n có c& hàng ch&c, hàng trăm nghìn ng&&i nh& Santa Ana, San Jose, Houston, Dallas. Và dù & đâu tôi v&n b&t g&p gi&ng su&i tình th&&ng Vi&t Nam đang ch&y và hàng cây hy v&ng m&i ngày m&t thêm cao l&n. Tháng tr&&c tôi tr& l&i thăm Atlanta. M&&i năm tôi m&i có đ&p ghé qua đó m&t đêm. Trong ch&&ng trình th& nh&c, tôi v&n còn đ&&c các chú bác anh ch& Atlanta g&i m&t cách thân th&&ng là “nhà th& tr&”. Th&t ra tôi không còn tr&n a nh&ng vì h&u h&t nh&ng ng&&i t&ng g&i tôi nh& th& trong l&n đ&c th& m&&i năm tr&&c cũng có m&t trong bu&i chi&u đ&c th& l&n n&y. Mái tóc h& b&c h&n và nh&ng b&&c đi ch&m h&n nhi&u nh&ng h& v&n gi& trong tâm h&n m&t tình c&m và m&t hình &nh m&n th&&ng nguyên v&n nh& trong l&n đ&u tôi đã ghé thăm.

Ba m&&i ba năm, t& nh&ng ngày đ&u tiên khi ánh m&t còn ng& ngàng, b&&c chân còn ng&n ng&i, câu nói còn v&ng v&, c&ng đ&ng Vi&t Nam đã tr&&ng thành v& m&i ph&&ng đi&n. Nh&ng siêu th& m&i ngày m&t đông h&n, th&&ng xá r&ng h&n, nhà c&a cao h&n, xe c& m&i h&n. H&n nhiên, c&ng đ&ng Vi&t Nam ch&a ph&i là m&t c&ng đ&ng tuy&t v&i, hoàn h&o nh& m&i chúng ta có th& đang m& &&c. Có nh&ng đi&u ch&a tr&n v&n, nhi&u hi&n t&&ng tiêu c&c và nhi&u &&c m& ch&a tr& thành hi&n th&c. M&i khi l&t trang qu&ng cáo c&a m&t t& báo, & b&t c& ti&u bang nào, & b&t c& n&&c nào, chúng ta cũng th&m t& h&i ph&i chi t&t c& ông bà bác sĩ, nha sĩ, đ&&c sĩ, lu&t s&, th&&ng gia đ&ng qu&ng cáo đ&y kín t& báo kia, dành m&t ngày, m&t ngày thôi, đ& đ&n v&i nhau trong l& Gi& T& Hùng V&&ng hay T&t Dân T&c thì c&ng đ&ng chúng ta s& đ&p h&n, s&

Mình hỏi, số lượng cũng hỏi bao nhiêu. Ngoài trời mình ít có tinh thần đơn thân, mình sẽ khác đồng hành với còn xa cách, với xem công đồng người Việt đến gần là những khách hàng không khác gì người Hoa, người Mỹ. Họ quên rồi chăng? Trong ký ức cha mẹ nhà mình lưu dân với bạn bè ra đi, có họ trong những người tiếp hàng trước công quan an sinh xã hội để lãnh tiền trợ cấp, có họ trong những đoàn người chân đất chân ráo, lúc đến, lúc ở ngoài phố người. Hàng cây phong còn đó những bạn chim đã sớm bạn nhau đi khi mùa đông đến. Tôi mong có một ngày họ sẽ đến, đúng ra là sẽ trở về, để tìm lại chính mình trong công đồng người Việt với tiếp cách là thành viên của một đại gia đình, nơi chính họ đã nhận đó mà thành công.

Không giống như các tình trạng rời chia, họ thù và phân hóa những người họ qua những hiện tượng tiêu cực trong đời sống hàng ngày mà ai cũng dễ dàng nhận thấy, tình trạng là dòng suối mát những nhu cầu khi chuyển rớt âm thầm, những sáng nay trong nhà tôi những búp mai xanh đã âm thầm nở thành những cánh hoa vàng rực rỡ. Mùa xuân đang lên nở qua đây.